

De studiekeuzecheck in het hoger onderwijs

6 juli 2017

In juli 2013 is de Wet Kwaliteit in Verscheidenheid aangenomen. Hierin is onder andere de studiekeuzecheck (SKC) verplicht gesteld. Dit houdt in dat onderwijsinstellingen sinds 2014 verplicht zijn om aankomende studenten een studiekeuzecheck aan te bieden. Onderwijsinstellingen zijn vrij om de studiekeuzecheck in te richten zoals ze willen.

De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal staat is: “Hoe zien het intake- en matchingsproces en de studieloopbaanbegeleiding in het hoger onderwijs eruit?” Het doel van dit onderzoek is (1) in kaart brengen welke werkvormen er gebruikt worden, (2) inventariseren waar moeilijkheden omtrent SKC liggen voor opleidingen en onderwijsinstellingen en (3) nagaan of Qompas kan bijdragen aan het versoepelen van het studiekeuzeproces. Onderzoeksresultaten zijn verzameld door 31 interviews af te nemen bij mensen die werkzaam zijn bij 21 verschillende onderwijsinstellingen en op opleidingsniveau of op centraal niveau bij de studiekeuzecheck betrokken zijn.

Er zijn verschillende vormen van de SKC. Iedere instelling heeft een eigen manier van matchen, hoewel er in grote lijnen een overeenkomsten zijn. Zo bestaat de SKC vaak uit een online vragenlijst. Studiekeuzers kunnen op basis van deze vragenlijst een gesprek aanvragen of ze worden zelf uitgenodigd. Sommige instellingen voeren met iedere studiekeuzer een individueel gesprek, andere onderwijsinstellingen selecteren alleen studiekeuzers bij wie aan de match tussen studiekeuzer en opleiding getwijfeld wordt. Daarnaast zijn er instellingen die groepsgesprekken doen. Een andere veelgebruikte vorm van matching is een matchingsdag op locatie. Hierbij wordt een getracht een realistische onderwijsweergave te bieden. Een toets kan ook onderdeel uitmaken van de matching, eventueel verweven in de online vragenlijst, of aangeboden op de matchingsdag.

Opleidingen en onderwijsinstellingen hebben verschillende voorkeuren en stellen andere eisen aan matching. Deelnemers aan het onderzoek geven vaak aan dat zij kijken naar de vorm die het beste bij de opleiding en onderwijsinstelling past en dat deze vorm niet noodzakelijk dezelfde vorm hoeft te hebben als de vorm die bij een andere instelling of opleiding past. Desalniettemin bestaat de verwachting dat de verschillende vormen van SKC meer naar elkaar toe zullen bewegen. In de nabije toekomst zal de focus voornamelijk liggen op het optimaliseren van processen. Daarnaast zal de SKC hoogstwaarschijnlijk aangeboden moeten worden aan internationale studenten, iets dat nu nog niet hoeft en dus ook nog niet altijd gebeurt.

De matching wordt of online of op locatie aangeboden. Een SKC op locatie, in de vorm van een matchingsdag of in de vorm van gesprekken, heeft vaak de voorkeur. De reden hiervoor is dat onderwijsinstellingen van mening zijn dat je op deze manier kan je het beste kunt zien of er een match is. Een SKC op locatie brengt echter veel kosten met zich mee, in tijd en geld. Daarbij is het vooralsnog onduidelijk wat de exacte effecten van deze vorm van SKC zijn en of investering in deze werkvorm uiteindelijk in verhouding staat tot de baten. Er is een klein aantal instellingen dat positieve effecten op uitval merkt. De meeste onderwijsinstellingen geven echter aan nog geen duidelijk effect van de SKC op uitval te zien. Wel zijn er andere positieve effecten merkbaar, waaronder binding en studenten die beter

weten waar zij aan toe zijn. Ook helpt de SKC met bewustwording, zowel vanuit studenten als vanuit instellingen.

Het is de vraag of de SKC de juiste tool is voor uitvalvermindering, mede vanwege de timing ervan. Wat vaak wordt opgemerkt, is dat studiekeizers niet snel van studie wisselen als zij de keuze eenmaal gemaakt hebben. Ook is het lastig te heroriënteren als de gemaakte studiekeuze toch de verkeerde blijkt te zijn. Daarnaast kunnen studiekeizers alsnog starten met de studie, ook al hebben zij een negatief advies ontvangen. Wel kan de SKC bevestigend werken. Vooralsnog willen onderwijsinstellingen vaak doorgaan op de huidige koers van matching, waarbij over een aantal jaar geëvalueerd gaat worden wat precies de effecten van de gehanteerde vormen van SKC zijn en of de gekozen vorm van matches opweegt tegen de gemaakte kosten.

Instellingen hebben over het algemeen inzicht in de LOB op VO-scholen. Er zijn decanendagen waarbij VO-decanen worden uitgenodigd op campussen, of instellingen gaan zelf langs op VO-scholen. Het inzien van de persoonlijke LOB-gegevens van iedere individuele studiekeizer kan verhelderend werken. Momenteel gaat men uit van de antwoorden op de vragenlijsten die studiekeizers invullen. Er is echter geen manier om te controleren of deze gegevens kloppen. Het is echter lastig, zo niet onmogelijk, deze informatie van iedere studiekeizer te ontvangen. Wel zou dit eventueel kunnen als studiekeizers hier toestemming voor geven, maar het is de vraag of de kosten van deze vorm van SKC opwegen tegen de lasten.

Er zijn verschillende manieren waarop de SKC in SLB wordt gebruikt. Wanneer onderwijsinstellingen gebruikmaken van de studiekeuzecheck in studieloopbaanbegeleiding, dient de afgenomen studiekeuzecheck vooral als gespreksstof voor begeleiders om gespreken met studenten aan te gaan. Ook worden de resultaten van de studiekeuzecheck in sommige gevallen gebruikt wanneer een student problemen ondervindt met de opleiding.

Een bijdrage van Qompas zou mogelijk zijn in de vorm van een kennisdelingsdag. Deelnemers die werkzaam zijn bij opleidingen en niet-beleidsfuncties, geven aan interesse te hebben in een kennisdelingsdag. Het lijkt hen leuk en leerzaam om ervaringen uit te wisselen. Deelnemers die werkzaam zijn op centrale beleidsfuncties zijn alleen geïnteresseerd in kennisdagen als er nieuwe informatie gedeeld wordt.

Ook een online (modulair) systeem zou een mogelijkheid zijn om bij te dragen aan het versoepelen van het studiekeuzeproces. Het zou als ondersteunend systeem op de persoonlijke SKC kunnen werken of als vervangend online systeem voornamelijk voor grote opleidingen/onderwijsinstellingen. Er zijn instellingen die aangeven die voorkeur te hebben voor het in eigen beheer houden van de SKC. Tegelijkertijd geven zij aan dat de werkdruk rondom de SKC hoog is. Ook is het toekomstperspectief van de SKC nog onbekend vanwege het feit dat er nog geen afname is van de uitval bij opleidingen sinds de invoeren. Sommige personen staan echter zeer positief tegenover de SKC, ook al is er weinig sprake van uitvalvermindering. Andere zijn minder tevreden over de SKC als middel om uitval tegen te gaan, vanwege de timing van de check.

Concluderend kan er gesteld worden dat de het beeld diffuus is. Er zijn zowel positieve als negatieve punten aan de studiekeuzecheck. Hoe de studiekeuzecheck zich in de toekomst zal ontwikkelen, zal mede afhankelijk zijn van de resultaten van onderzoeken en evaluaties die over een aantal jaar beschikbaar zullen zijn en van de mate waarin de studiekeuzecheck effect blijkt te hebben.